

GYÓGYPAEDAGOGIAI SZEMLE

Siketnémák, vakok, hülyék, gyengeelméjűek, dadogók és hebegők oktatásával foglalkozók
SZAKKÖZLÖNYE.

Előfizetési ára : Egész évre . 8 korona Fél évre . 4 „ Negyed évre . 2 „	Szerkesztik és kiadják : NÉMETH LÁSZLÓ és VÁRADI ZSIGMOND.	Megjelenik minden hónap elsején 1 ívnyi terjedelemben
--	---	---

Szerkesztőség : Kecskemét, Templom-utca 95. sz.
Kiadóhivatal : Budapest, VIII. ker. Rökk Szilárd-utca 10. szám.
A lap tartalmáért felelős : NÉMETH LÁSZLÓ.

II. évfolyam.

Budapest, 1900. December 1-én.

12. szám.

Tartalom : A siketnéma-intézeti tanárok cím- és nyugdíj kérdése. — A médiák kifejtése : Zádor Endrétől. — Egy pár szó a gyógypaedagogiai tanintézetek pragmatikájához : Hertilla Szilárdtól. — A kiejtésre való tanítás : Taritzky Ferencről. — Hazai hírek.

A siketnéma-intézeti tanárok cím- és nyugdíj kérdése.

A siketnéma-intézeti tanárok f. é. jun. hó 7.-én terjedelmes memorandumot nyújtottak át a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak, melyben 9 évtizeden keresztül élvezett jogaikba való visszahelyezésüket kérték. E memorandumra a közelmúlt napokban jött meg a válasz, amennyiben a miniszter úr a szaktanács előadója útján a következő leíratot intéztette az összes siketnéma intézetekhez :

292/1900 szt.

„A siketnémák honi intézeteiben alkalmazott tanítók és tanároknak a nyugdíj-ügy és szervezeti szabályzat revideálása tárgyában Ó-Excellentiájához közvetlenül benyújtott kérelmére vonatkozólag a miniszter úr 42653. sz. rendelete alapján szíves tudomás és további közlés végett tisztelettel értesitem a Tek. Igazgatóságot, hogy „a míg a jelenlegi nyugdíj törvény életben van, a kérelmezők kedvezőbb elbírálás alá nem vonhatók.“

Egyébként megjegyzi a miniszter úr, hogy a tanítói nyugdíj-törvény közeli revisiójának kitűzött célja mindenestre az lesz, hogy a mennyire az országos tanítói nyugdíj és gyám-alap vagyoni helyzete csak megengedi, az 1891. évi XLIII. t. cikk hatálya alá tartozó tanítók jogai és kötelezettségei az 1885. XI. cikk határozmányaival összhangba hozassanak.“

Vác, 1900. nov. 7.

Borbély Sándor
szakt. előadó.

E szaktanácsi leirat mély aggodalmat keltett kartársaink körében, mivel ezzel a legtöbben elintézettnak vélik a memorandumban foglalt kérést. Első pillanatra úgy is tűnik ez fel, de gondolkozva csakhamar új remény éled bennünk és kegyelmes urunk atyai jó-sága és gondoskodása eloszlatja a sötét felhőket és szebb jövőt helyez kilátásba.

Vagy nem egy szebb jövő reményével kecsegtet-e bennünket a miniszter úrnak 28.880. sz. magas rendelete, melyben szolgálati és fegyelmi szabályzat kidolgozására szólítja fel a hazai intézetek tanári testületeit? Ha a cím- és nyugdíj kérdését a memorandumra adott felelettel szándékozott volna kegyelmes miniszterünk végleges elintézni, akkor mért hívott volna fel bennünket csak rövid idővel ezelőtt, hogy mi magunk vegyünk tényleges részt a pragmatika végleges megalkotásában? Hisz memorandumunkban elmondtuk mindazt, a mit a most tervezett szabályzatban el akarunk érni és ha elakart volna zárkózni a jogos és méltányos kérések teljesítése elől, biztosan tudjuk, nem ez alkotmányos formáját választotta volna a ránk nézve fontos életkérdés elintézésére, hanem egy velünk nem törődő és tőlünk távol álló teljesen idegen testületet bízott volna meg a tervezett kidolgozásával.

Miniszterünk jóságába vetett erős reményünk, a szaktanácselnök, ügyosztályunk vezetőjébe és az orsz. szaktanács tagjaiba helyezett megdönthetetlen bizalmunk nem fog megingani, soha, míg oly alkotmányos úton fogják ügyünket intézni, mint a hogy a pragmatika ügyét intézik. Reméljük tovább! Ügyünk igazságos!

Hogy ő nagyméltóságának személyesen átnyújtott terjedelmes és igaz ügyünket minden oldalról megvilágító memorandumot az utókor számára megőrizzük és hozzáférhetővé tegyük, eredeti szövegében örökítjük meg azt lapunkban:

Nagyméltóságú Miniszter Úr!

Kegyelmes Urunk!

Fiúi bizalommal járulunk Excellentiád magas színe elé, abban a tudatban, hogy ha nyíltan, őszintén elmondjuk bajainkat, Excellentiád atyai jóindulatával meghallgat minket. Jelen kérelmünk benyújtását nemcsak a magunk- és családunkról való köteles gondoskodás teszi ránk nézve szükségessé és elodázhatatlanná, hanem ama körülmény is, hogy fárasztó, testünket, lelkünket kimerítő munkánkban ez idő szerint lépten-nyomon zavar bennünket hol e, hol ama baj; és tudjuk, hogy e bajok megszüntethetők, gyökeresen orvosolhatók és tudjuk, hogy e bajok megszüntetését, gyökerecs orvoslását Excellentiád jog- és igazságérzetétől, ügyünk iránt számtalanszor kimutatott és hálásan tapasztalt szeretetétől bízva remélhetjük.

1902-ben üli a siketnémák váci intézete és vele együtt a honi siketnéma-oktatásügy 100 éves jubileumát. Száz év küzdelemteljes, nehéz munkájának betetőzésén és egyúttal az új évszázad alapjának megvetésén munkálkodunk ma. Kettős feladatunknak mi

teljes lelkünkől és minden erőnkől iparkodunk is megfelelni. Önérzettel valljuk, hogy még a legszigorúbb kritika is, ha elfogulatlan, kénytelen beismerni, hogy az utolsó évtized mutatta fel oktatásügyünk terén a legnagyobb haladást. Rohamos léptekben törtünk előre. Sok tekintetben pótolnunk kellett 90 évnek mulasztásait. Hogy a külföldi intézetekkel versenyezhesünk, előbb utól kellett őket érünk. És hálával említjük fel, hogy a mit elértünk, csak úgy érhattük el, hogy Excellentiád minden lépésünkben gyámoltott minket.

Alázattal kérjük most Excellentiádat, hogy a mint tenni kegyes volt a múltban, méltóztassék magas kegyelmére méltatni esdő szózatunkat a jelenben is, a midőn számtalan bajunk közül csak a főbbeket bátorkodunk felemlíteni, azokat, a melyek ott rágódva lelkünkön, előre törekvésünkben folyton gátolnak, nehéz verejtékcseppekkel áztatott kenyerünket nem egyszer meg is keserítik.

A legmélyebb hódolattal kérjük Excellentiádat, méltóztassék

I. nyugdíjügyünkre vonatkozó 90 évig élvezett jogainkba bennünket visszahelyezni;

II. szervezeti szabályzatainkat alább felsorolt okaink alapján revideálni.

I. Nyugdíjsérelmünket, mely nyugdíjügyünk revideálásának alázatos kérésére indított bennünket, röviden a következőkben fejezhetjük ki:

A siketnéma-intézeti tanárok közül azok, kik 1802-től 1892-ig léptek e pályára, 30 évi szolgálat után a középiskolai tanárokkal egyenlő állami tisztviselői (később az 1885 : XI. tikkkel szabályozott) nyugdíjat nyertek és nyernek; azok ellenben, a kik ez időpont után nevezettek ki, már csak 40 évi szolgálat után nyerhetnek az 1875 : XXXII. t.-c alapján számított tanítói nyugdíjat.

Az 1892 óta kinevezett tanárok az 1891 : XLIII. t.-cikkre való hivatkozással értesítetnek a magas Miniszteriumtól, hogy nyugdíjellátásukat a tanítói nyugdíj-alapból fogják nyerni.

Alulírott alázatos folyamodók nem ismerjük az 1891 : XLIII. t.-cikknek előzményét, alapját képező aktákat, mindazonáltal ama feltevésből kiindulva, hogy e törvény szerkesztői semmiesetre sem akarták szándékosan a siketnéma-intézeti tanárok helyzetét rosszabbá tenni és valószínűleg a törvény megalkotása után kelt helytelen magyarázás folytán kellett helyzetünk javulása helyett annak ily rosszabbra fordulását sajgó kebellet látnunk; ama feltevésből kiindulva, hogy im itt egy egész oktatásügy tanári személyzete az adminisztrációnak esett áldozatául: bizalommal járulunk most Excellentiádhoz, elpanaszolván e minket ért sérelmet, mely majdnem egy évszázadig érvényben levő jogunktól foszt meg bennünket minden igaz ok nélkül; apellálunk Excellentiád jog-, igazság- és méltányosság érzetére, atyai jóságától várván a segítséget, kérjük Excellentiádat, méltóztassék ügyünket legmagasabb figyelmére méltatni, megvizsgálni és végezetül mindnyájunkat megnyugtató bölcs intézkedést tenni.

A) 1. Mindenek előtt legyen szabad idéznünk a szóban lévő 1891 : XLIII. t.-c. 1. §-át: „Az 1875 : XXXII. t.-c. 1. és 2. §-ában elősorolt nyugdíjra jogosítottak közé felvétetnek még a tanítóképezdek mellett fennálló gyakorló iskoláknál, az emberbaráti intézeteknél, az alsófoku kereskedelmi- és iparos iskoláknál, valamint minden, tanfolyamuknál fogva a népoktatási tanintézetek körébe tartozó iskoláknál végleges minőségben alkalmazott tanítók és tanítónők: ha a tanítói hivatal viselésére az 1883 : XXX. t.-c. 61. és 62. §-aiban meghatározott képesítéssel bírnak.“

E §-ban két kifejezés van, a melynek alapján sokan a siketnémák tanárait is a tanítói nyugdíj kötelékébe sorozhatóknak vélik. Egyik kifejezés ez: „az emberbaráti tanintézeteknél“, — a másik: „minden tanfolyamuknál fogva a népoktatási tanintézetek körébe tartozó iskoláknál végleges minőségben alkalmazott tanítók és tanítónők, ha — —“ stb.

Az „emberbaráti intézetek“ elnevezés megvilágításánál tisztelettel hivatkozunk arra, miszerint az országgyűlés elé évenként terjeszteni szokott miniszteri jelentés már 1872 óta „emberbaráti (és közművelődési) intézetek“ főcím alatt sorolja fel a siketnémák, vakok intézeteit, szeretetházakat stb. És mégis az 1875 : XXXII. t.-c. 2. §-ának 3. pontja szerint a tanítói nyugdíjba csak az „árvaházak és szeretetházaknak a népiskolai tanítóságra is oklevéllel képesített nevelői és igazgatói (nevelőnői s igazgatónői)“ vehetők fel. A siketnéma intézeti tanárok ellenben, a kik ez időben elemi képesítéssel nem bírtak s a kik mindnyájan állami tisztviselők voltak, természetesen továbbra is az állami tisztviselőket megillető nyugdíjat nyerték.

Később, a midőn a szakkörök arról győződtek meg, hogy a siketnéma-oktatás, mint speciális tudomány, csakis az általános paedagogia, az általános didactica alapjára építhető fel és nem mint izolált, az általános paedagogiát figyelemre is alig méltató, titokzatos oktatási mód, — e felfogásnak megfelelőleg a hivatalos körök is eleinte előnyben részesítették azon pályázókat, a kik elemi iskolai képesítéssel is bírtak, majd e kelleket elenyedhetlen feltételül állították fel, úgy, hogy a siketnéma-oktatás terén mind nagyobb és nagyobb százaléka lett a tanároknak olyan, a kik elemi képesítéssel is bírtak. És most, a mikor a siketnéma-oktatás a tanárok képzését illetőleg a helyes útra lépett, úgy látszik, épen e helyes irány szülte ama — reánk nézve fölötte sérelmes — állapotot, hogy vagy a 91-iki törvényt szerkesztők, vagy pedig e törvényt a gyakorlatban keresztülvivők egyszerűen nem méltatták figyelemre, hogy, a midőn a siketnéma-oktatás szellemi niveauja szemmel láthatólag emelkedik, ugyanakkor a tanárok anyagi ellátása, nyugdíjviszonya a multakhoz képest süllyed. Már most akár a törvény megszerkesztésében, akár annak gyakorlati keresztülvitelében idéztetett elő eme sérelmünk, szerény véleményünk szerint az előidézett eljárása csakis avval menthető, hogy ezzel a közoktatásügy administratióját vélte egyszerűbbé, könnyebbé tehetni, olyképen t. i., hogy a siketnéma-

intézeti tanárokat, kik a szeretetházi tanítókkal már régóta ügyis egy főcím alatt szerepeltek, nyugdíj dolgában is velük egyenlő elbírálásban kívánta részesíteni.

Hogy pedig e reánk nézve végzetes felfogás tisztán az adminisztráció egyszerűsítését, könnyebbé tevését célozta, legjobban kitűnik abból, hogy ámbár e szerint nyugdíjunktól az 1875 : XXXII. t. c. értelmében történik gondoskodás, mégis úgy az 1875. -iki, mint az 1891. XLIII. t. c. -ből a siketnéma-oktatás terén csupán annyi hajtattott végre, hogy a tanítói nyugdíjintézetbe való belépésre és az ebből folyó aránytalanul nagyobb terhek viselésére köteleztetünk. Sem a két törvény többi része nincs vonatkoztatva reánk, végre nem hajtattott nálunk, sem pedig a végrehajtásuk tárgyában kiadott miniszteri rendeletek nem intéztettek hozzánk. Így :

1. Az 1877 : 5716. sz. miniszteri rendelet szerint az 1875. évi XXXII. t. c. főcélja, hogy azon tanítók és esetleg azok özvegyei és árvái, kiknek nyugdíjazásáról, illetőleg más ellátásáról eddig vagy épen nem, vagy nem eléggé volt gondoskodva, ezentúl biztosítva legyenek.

Az 1877 : 5,929. sz. min. rendeletből idézzük a következőket : „Az 1875 : XXXII. t. c. életbeléptetése ama rendezetlen viszonyok megszüntetését is célba vette, mely szerint az egyházi hatóságok és egyáltalán az iskolafentartók oly eszközökkel nem rendelkeznek, melyekkel a tanítókat az általuk alkotott nyugdíjintézetbe kényszeríthetnék s így beállhatott azon eset, hogy számos tanító nyugdíjintézetnek egyáltalában tagja sem lett.“

A tanítói nyugdíj-törvény e kettős célja nem vonatkoztatható reánk, minthogy a siketnéma-intézeti tanárok nyugdíjáról ekkor már volt gondoskodás, még pedig a régi gyakorlat alapján a középiskolai tanárokéval egyenlő elbírálás szerint.

2. Az 1875. XXXII. t. c. 2 §. 1. pontja értelmében a nyugdíjra jogosítottoknak az 1868-iki népiskolai törvény 133. §-a értelmében képesített okleveles tanítóknak kell lenniök.

E szerint a siketnéma-intézethez kinevezett tanárok közül nem lehetnek tagjai a tanítói nyugdíjintézetnek :

a) Azok a tanárok, a kik a siketnémák oktatására képesítő oklevéllel bírnak, elemi tanítói oklevéllel azonban nem ;

b) a rajztanárok, a kik rajztanári oklevéllel bírnak ugyan, elemi iskolai tanítói oklevelük azonban nincs ;

c) a kézimunka-tanítónők közül azok, a kik munkatanítónői oklevél alapján nevezettek ki, elemi tanítónői képesítéssel azonban nem bírnak.

Ezen most elősoroltak azonban nem léphetvén be a tanítói nyugdíjintézetbe, az a kényszerhelyzet áll be, hogy végellátásukról, minthogy kinevezett és hivatali esküt tett állami tisztviselők, az 1885. XI. t. c. szerint kell gondoskodni. A mi ismét vizsás állapotot teremtene, mert ilyenformán az a helyzet állana be, hogy ugyanegy concretuális statusba osztott tanerők közül az egyiknek előnyösebb végellátásra lenne igénye, mint a másiknak és éppen az

viselné a tanítói nyugdíjintézet sokkal nagyobb terheit kevesebb előnyre való kilátással, a ki a tanításban is a nemesebb és fáradtságosabb részt: a tulajdonképeni munkát végzi.

3. Az 1891: XLIII. t. c. értelmében: „A nyugdíj- és gyám-alap jövedelmei közé felveendő az oly népoktatási tanintézetbe járó tankötelesek után hozzájárulás címén évenként fizetendő 15 kr., a mely tanintézetek tanítói az 1875: XXXII. t. c. 2. § a, illetve ezen törvény 1. §-a értelmében a nyugdíjra jogosítottak sorába felvételtek“.

Az 1892: 37,290. sz. v. k. ministeri rendeletből való idézet a következő: „A tanfelügyelők különösen figyelmeztessék az iskolafentartókat arra, hogy az 1891. XLIII. t. cz. 10. §-a értelmében fizetendő 15—15 krnyi járulék beszedése az 1892/3. tanév kezdetével multhatatlanul folyamatba vétessék“.

És mindennek dacára a siketnéma intézetek növendékei mind mai napig nem fizették e 15 krajcárokat, a minek fizetésére pedig, ha tanáraik a néptanítói nyugdíj-intézetbe tartoznak, úgy az említett §., mint az 1880: 11,637. sz. v. k. ministeri rendelet értelmében a népiskolai tanulókkal egyformán kötelezve lettek volna.

Hasonlóképen nem követeltetett a siketnéma intézetektől az iskolafentartók által a törvény értelmében a tanítói nyugdíjalapba fizetendő 12 frtok befizetése sem.

4. 1893-ban 29,751. sz. a. v. min. szabályrendelet jelent meg az országban létező összes tanítói állomásokkal egybekötött javadalmak megállapítása iránt. Ennek 11. pontja így szól: „Jelen rendeletem hatálya alá vonandók nemcsak a népiskolák, hanem a kised-óvók és általában úgy az 1868: XXXVIII. t.-c. 1. és 2. §§., mint az 1891: XLIII. t. c. 1. §-ában érintett tanintézetek tanítói és tanítónői“.

— A siketnéma-intézeti tanárokat ekkor sem írták, számították ide.

5. Az 1891: XLIII. t.-c. végrehajtása tárgyában kiadott v. k. min. utasítás megemlíti, hogy az állami tanítóképezdek mellett fennálló gyakorló iskoláknál működő tanítók, a kik az ideig tisztidíjat fizettek, a törvény értelmében ezután a tanítói nyugdíj-intézetbe veendőek fel. A siketnéma-intézeti tanárokról a szóban levő utasítás semmiféle megjegyzést nem tartalmaz és mégis egyidejűleg a gyakorló-iskolai tanítókkal egyenlő elbírálás alá estünk.

6. A szóban lévő 1891: XLIII. t.-c. reánk nézve hátrányos magyarázatát legjobban megdönti a siketnéma-oktatás mai állapota. A törvény említett két kitétele közül egyik sem illik reánk.

a) Excellentiád bölcsen megokolt jelentésében immár a múlt évben is mint gyógypaedagogiai intézetekről tett rólunk jelentést az országgyűlésnek.

Ügyeinket is ennek megfelelőleg külön ügyosztály, a gyógypaedagogiai ügyosztály végzi.

b) A mi pedig a második kitévelt (minden tanfolyamuknál fogva a népoktatási tanintézetek körébe tartozó iskoláknál végleges minőségben alkalmazott tanítók és tanítónők stb.) illeti, szintén nem vonatkoztatható reánk, mert mi szakiskola s nem népoktatási intézet vagyunk.

Tanügyi dolgainkat Excellentiád bölcs rendelkezése értelmében

a gyógypaedagogiai szaktanács bírálja felül, s így a népoktatási intézetek szervezetében felállított közoktatásügyi tanács hatásköre reánk nem terjed ki.

Excellentiád az ellenőrzést is a gyógypaedagogiai szaktanács által végeztetvén, kívül állunk és állottunk is mindig — népoktatási intézetekben hatáskörrel bíró tanfelügyelők ügyköre is.

Excellentiád 1899.-ben kiadott rendelete értelmében külön jegyzék lévén készitendő a gyógypaedagogiai intézetekben való használatra elfogadott tanszerekről és tanszereink megbíráása és elfogadásra való ajánlása is a gyógypaedagogiai szaktanács feladatát képezvén: az összes népoktatási intézetekkel kapcsolatosan szervezett országos tanszermuzeumtól függetlenül e tekintetben is különálló szakintézménnyel bírunk.

B) Méltányossági okainkat tiszteletteljes alázattal a következőkben adjuk elő.

1. Egészen a hetvenes évek eléjéig a jelbeszéd s az úgynevezett vegyes módszer volt tanításunk főszköze, a mi tudvalevőleg összehasonlíthatatlanul könnyebb oktatási mód, mint a jelenlegi tiszta beszédtanítás.

Ehhez járult még az is, hogy az akkori tanárok heti óráinak száma 14—16 volt; továbbá, hogy 1879-ig az alkalmazásnak nem volt alapfeltétele a szakképzettség, hanem kinek-kinek lelkiismeretére bízott, hogy saját szorgalmából és ügyszeretetéséből kifolyólag oly mértékben sajátítsa el a siketnéma-oktatáshoz szükséges elméleti és gyakorlati ismereteket, a mily mértékben annak szükségét érzi. És mégis az illetékes kormányhatóság érdemeseknek találta őket arra, hogy 30 évi szolgálat után jól megérdemelt nyugalomba vonúlhassanak.

Ma a tiszta német módszer szerint tanítjuk a siketnémáinkat beszélni. Nincs az egész közoktatásügynek olyan ága, a mely a mienknek hasonmása lehetne. Oly sok nehézséget leküzdeni sehol sem kell, annyi fáradságra, türelemre, odaadásra és szorgalomra sehol sincs szükség, mint a mi pályánkon. Kötelező heti óráink száma most 24, szemben a régi 14—16 heti órával. Hogy előkészülhesünk pályánkra, 2 évi tanfolyamot kell hallgatnunk és e tanfolyamon csak az alapismeretek elsajátítására nyílik alkalom, mert a siketnéma-oktatás különleges volta feltétlenül megkívánja, hogy a siketnémák tanára szakadatlanul megfeszített szorgalommal képezze magát.

2. Mint minden pályán, úgy a siketnéma-oktatás terén is mind fokozottabb igényeket támasztanak tanításunk iránt. Ezzel mi mind fokozottabb és fokozottabb tevékenységre, tanulmányozásra vagyunk utalva. Hogy e túlfeszített munka testi és lelki erőnket is jobban igénybe veszi és hamarabb tönkre teszi, az a dolog természetéből folyik.

Kegyelmes Urunk!

Az alázattal előadottakban bizalommal feltártuk Excellentiád előtt a mi nyugdíj sérelmünket, most ismételve kérjük Excellentiá-

dat, méltóztassék felsorolt indokainkat magas figyelmére méltatni és ezek alapján akár kormányrendelettel, akár törvényhozási uton akképen intézkedni, hogy valamennyiünk végellátásáról ezentúl ne az 1875:XXXII, hanem továbbra is az 1885:XI t. c. alapján történjék gondoskodás; azon keveseket pedig, kik 1892. óta a tanítói nyugdíjintézet kötelékébe besoroztattak, méltóztassék innen kivenni és a 28042/1899. sz. magas miniszteri rendeletben foglalt viszonyosság figyelembe vételével szintén az 1885:XI. t. c.-ben körülírt állami tisztviselői nyugdíjintézménybe átteni.

II. A második, a mire Excellentiád magas figyelmét felhívni bátorokodunk, az a körülmény, hogy évszázados történetünk tanubizonyosága szerint a legutóbb — 1896-ban — kiadott szervezeti szabályzat teljesen a multak figyelembe vétele nélkül szerkesztetett meg. Több pontjában a multhoz képest hanyatlást mutat, bennünket száz évig már érvényben levő nem egy jogunktól, kedvezményunktől foszt meg. Nem kívánjuk e szabályzat megszületésének körülményeit részletesen festeni Excellentiád előtt, csupán azt bátorokodunk felemlíteni, hogy azt a siketnémák váci orsz. intézetének tanártestülete annak idején nem tárgyalta érdemlegesen, mert igazság az, hogy egyszeri felolvasás által valamit tudomásul venni lehet, e ténykedés azonban tárgyalásnak a legjobb akarattal sem mondható.

S most, a mikor tudomásunk szerint a hazai siketnéma-intézetek szervezeti szabályzatai a vácié alapján dolgoztatnak ki; a mikor a váci szabályzatban kifejezett, visszaesést feltüntető helyzet vétetik alapul a honi siketnéma-intézetek alapításánál; a mikor az immár 5 év óta érvényben levő szervezeti szabályzatnak hátrányait napról-napra kénytelenítettünk időnk multával csak fokozódik: nem habozhatunk tovább, hogy vajjon megtegyük-e, a mit előbb-utóbb úgyis meg kell tennünk, felderítsük-e Excellentiád előtt a mi helyzetünk szembeszökőbb viszasságait.

Engedje meg Excellentiád, hogy előterjeszteni valóinkat a következőkben olyképen adhassuk elő, hogy a szóban levő szervezeti szabályzat által teremtett jelen helyzettel szembeállítsuk a multat.

A szervezeti szabályzatnak a tanulmányi dolgokra vonatkozó része most az összes intézetekkel közös, végleges megoldást fog nyerni a munkában levő egységes tanterv kiadása által.

Hálára kötelezett Excellentiád bennünket ama bölcs szándéka által is, hogy belátván az alapképzés mostani elégtelenségét, a tanárképzést magasabb színvonalra kívánja emelni. Ebben is Excellentiád atyai gondoskodásának újabb és reánk nézve felette örvenletes jelét látjuk.

Mindkét körülmény megoldását a legközelebbi jövőtől várjuk. Ez alkalommal tehát csupán azokra a dolgokra kell kiterjeszkednünk, a melynek megoldása ezeken kívül legégetőbb kérdés reánk nézve. A mi személyi dolgainkat tartalmazó pontokat értjük.

„A siketnémák váci m. kir. orsz. nevelő és tanítóképző intézete“ szervezeti szabályzatának 41. §-a szerint a tantestület „áll

egy igazgatóból, rendes tanítókból (A régibb szabályzatokból kifolyólag ez idő szerint még 4 intézeti tanító tanári címet viselhet és egy segédtanító segédtanári címet) segédtanítókból, tanítógyakor-
nokokból és tanítónőkből.

„A tanítóképző tanfolyamon előadással megbízott rendes tanítók tanári címet viselnek.“

„A hitoktatók kivételével a tanítók egy próbaév kifogástalan kitöltése után állandóan alkalmazhatnak, ha siketnémák oktatására képesítő oklevéllel bírnak.“

Ezzel szemben lássuk a multat :

a) Az „Instructio Pro Directione Regii Surdo-Mutorum Instituti Vaciensis Altissime praescripta“ a következőket tartalmazza :

1. §. „*De Statu Personali et Salariali.*“ d & e. Bini Saeculares Professores, quorum primus Anni 450 f. alter 400 f. Salaris uterque gratuito hospitio pro Se, non vere pro Uxoribus, vel Prohibus, et focalibus Lignis prouisus, quorum Structio Segnetur Sub c.

F. Adjunctus Professorum habebit Annue 200 f. gratuitum hospitium et intradomalem Victum, denique liberam Lignationem, obligationis, Vero ejusdem futurum Professores Supplere et Artem graphidis Alumnis SurdoMutis Tradere.“

(Ez „Instructió“t Ferenc király képviselőjében és nevében Almásky Antal királyi biztos írta alá és pecsételte meg 1802. augusztus 14.-én.)

A siketnémák anyaintézetében tehát, mely a „Legmagasabb Királyi Pártfogottatással van megajándékozva“, annak megalapításakor „Ő Felsége legmagasabb elhatározásából és meghagyásából“ *professore* (tanári) állások szerveztettek.

b) A nagym. vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszteriumnak 1868. évi 14,529. sz. rendeletéből idézzük a következő részt : „Ő császári és apostoli kir. Felsége folyó évi augusztus 23.-án kelt legfelsőbb elhatározásával legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy a váci siketnéma-intézetnél alkalmazott igazgatótanár fizetése egyezer osztr. ért. forintban, a rendes tanároké egyenként évi nyolcszáz osztr. ért. forintban, a segéd- egyszersmind rajztanáré pedig 450 frtban állapíttassék meg, továbbá, hogy az igazgató tanárnak igazgatói pótlékaként a nyugdíjba be nem számíthatólag évi négyszáz forintnyi pótlék utalványoztassék ; az első és második rendes tanár számadói és gondnoki pótlékai érintetlenül hagyatván“ (A rendelet további része a rendes tanároknak 200 frt., a segédtanároknak 100 frt tizedéves pótlékot rendszeresít)

c) A tanárok nyugdíja, végellátása is a régi joggyakorlat alapján az 1885. XI. t. c. keretében a középiskolai tanárok nyugdíjával egyöntetűen számított és bíráltatott el.

d) A címkérdéssel véljük felemlítendőnek továbbá azon körülményt is, hogy míg az 1879. 19,383. sz. min. rendelettel kiadott tanképesítési szabályzat „*tanárjelöltek*“ említi, addig az 1895. 40295. sz. kiadott szervezeti szabályzatban mindenütt „tanítójelöl-

tekről tétetik említés. Tehát az utóbb kiadott szabályzat nem látszik figyelembe venni az előtte már 16 évig érvényben és gyakorlatban volt szabályzatot.

e) Ugyancsak e tárgyú alázatos kérésünk támogatására legyen szabad előadnunk, hogy címünkben való visszafejlődésünk egyik okát amaz irányzatban is látjuk, hogy a siketnéma-oktatás terén általában a német birodalmi siketnéma-intézetek állíttatván fel követendő mintaképpül, nemcsak a régibb és tágabbkörű tapasztalaton felépült tanítás és neveléstani elvek fogadtattak el, hanem ez elveket képviselő, tekintélyes szakférfiak címe is. A „Taubstummen Lehrer“ mintájára született meg a magyar „siketnéma-intézeti tanító“ cím.

És mi alulírott alázatos folyamodók bármily nagyra becsüljük is a „tanító“ címet, annak a „tanár“ cím helyett való végleges behozatalát és használatát csakis akkor fogadhatnók nyugodt öntudattal, a visszaesés, a megalázás mellékgondolatától teljesen menten, ha hazánkban is, mint a Német birodalomban — a hol a Taubstummen-Lehrer cím és fizetés dolgában egyfokon áll a „Gymnasial-Lehrer“-rel — a tanári cím helyett általában a tanítói fogadtatnék el s a különbség a működési körnek a tanítói cím előtt német mintára való kiírásával lenne kitüntetve. Vagyis ilyenformán az egyes oktatási ágak tanerőit: nép-, polgári-iskolai-, siketnéma-intézeti-, gymnasiumi-, egyetemi stb. tanítóknak hívják. Azonban úgy hazai viszonyainkra, mint a siketnéma-oktatás múltjára való tekintettel legyen szabad a most csak részben meglevő tanári címnek az 1802—1890-ig volt általános érvényességében való visszaállításáért alázattal esedeznünk.

f) Az előző pont kapcsán bátorkodunk felemlíteni, hogy a franciaországi siketnéma-intézetek tanerői is valamennyien „professeur“ címmel bírnak.

g) A siketnéma-oktatásügy fejlesztésének, kiépítésének, új intézetek és iskolák állításának nagy munkájában is — hazai viszonyainkat tekintetbe véve — sokszor kell meddő dolgot végeznünk, csak azért, mert a midőn propagandát akarunk csinálni az ügynek, többször sajnosan kell tapasztalnunk, hogy a közönség kevesebb bizalommal viseltetik a „tanító“, mint a „tanár“ iránt.

h) Legyen szabad csak röviden utalnunk ama ferde helyzetre, a melybe — a címkérdés mai állapotában (a mikor hivatalosan tanárok és tanítók vannak) — a fiatalabb tanerők a növendékekkel valamint azok szüleivel szemben jutnak. Ezek a százados gyakorlat alapján — egyik szülő a másiktól, eltanulva — tanárnak hívják gyermekük tanárát, majd a hivatalos kiadványokból (értésítőkből stb.) arról győződnek meg, hogy gyermekük sorsa nem tanárra, mint ők hitték, hanem csak tanítóra van bízva.

i) Legyen szabad végül Excellen iád kegyes figyelmét a mi társadalmi viszás helyzetünkre is felhívunk, a melyben a címnek e visszafejlődésével kerültünk. A közönség 90 év alatt széltében megszokta, hogy tanári címmel szólítson bennünket, és most az

újabb időben olvasva hivatalos kiadványainkat, azt kell látnia, hogy ő még csak nem is tanítókat, hanem segédtanítókat is illetett tanári címmel. És — elvértve bár, de tényleg megtörtént és megtörténik, hogy — a társadalomnak egyik-másik tagja, túntetőleg, a sértés szándékával nevez bennünket tanítóknak, és mi, kik nem kisebb munkát végzünk, mint a jelenlegi és a volt „tanárok,” védtelenül állunk. Ez és ehhez hasonló jelenetek csakis a vidéki városok különleges társadalmi viszonyaiban lelik magyarázatukat; ámde éppen ez oknál és ritkaságuknál fogva nyernek fontosságot és, a mélynél fogva semmi esetre sem alkalmasak arra, hogy pályánk iránti szeretetünket növeljék, állásunk becsét, ön-becséretünket emeljék, hanem — sajnos — a legtöbb esetben elkedvetlenedést szülnek és göröngyösebbé teszik amúgy is felette rögös életpályánkat.

Ezen elsorolt okok alapján alázattal kérjük Excellentiádat, méltóztassék kegyesen elrendelni, hogy a siketnémák váci intézetének s ennek kápcán az összes siketnéma-intézeteknek szervezeti szabályzatai úgy revidiáltassanak, dolgoztassanak át, hogy azok a hazai siketnéma-oktatás 90 éves történelmének, gyakorlatának és szervezetének természetes folyományai legyenek, a tanítói cím helyett a 90 évig hivatalos gyakorlatban volt és a társadalom által általában ma is elfogadott tanári cím állíttassék vissza oly formán, hogy e cím ne a mostani hivatalos gyakorlatnak megfelelően a IX. fizetési osztályba való kinevezés által legyen elnyerhető, hanem a a szakvizsgálat letétele a képesítetteknek szaktanári oklevél adassék.

Kegyelmes Urunk!

Mielőtt hódolatteljes felirtatunkat befejeznők, legyen szabad Excellentiád nagynevű elődjének, Trefort Ágostonnak, 1880-ban az országgyűlés elé terjesztett jelentéséből idéznünk a következőket:

„Oly végből, hogy a siketnémák intézetének tanári testülete emberbaráti nehéz feladatát buzgón teljesítse, méltányos, hogy az erkölcsi elismerésen kívül életfenntartási gondoktól szabadulva, anyagi tekintetben oly helyzetbe juttassék, mely lehetségessé teszi, hogy a tanárok minden idejüket kizárólag a siketnémák nevelésére és oktatására szentelvén, ne kényteleníttessenek más, kevésbbé terhes feladattal járó s mellette jobban díjazott tanári állomások elnyerése után vágyódni, s azt, a mi az intézetben el nem érhető, intézeten kívül koresni.

Eltelkintve a siketnémák külföldi intézeteinél rendszeresített magas fizetésektől, s csak arra figyelve, hogy a bécsi hasonló intézetnél a tanárok fizetései az állami középtanodáknál alkalmazott tanárokéival egyenlősítették és jelenleg is magasabbak, mint azon illetmények, melyek a váci siketnéma intézet tanári kara részére az 1880. évi költségvetésben előirányoztattak.

Ehhez járul, miszerint tapasztalat igazolta tény az, hogy nagyon csekély azon ifjak száma, kik a siketnémák vagy vakok fárasztó, sokoldalú előkészültséget s türelmet igénylő oktatásával fog-

lalkozni hajlandók, s azért e különleges szaktanításra felette nehéz ifjabb tanerőket nyerni.

Ily alkalmas és buzgó ujoncoknak szerzése céljából szükségesnek mutatkozott jobban díjazott segédtanári és tanársegédi állomásokat rendszeresíteni, az előbbieket és utóbbiak közötti díjazására a fizetéseket különböző mérvben megállapítani, és nekik a fokozatos előléptetés által az eddiginél kedvezőbb jövőt kilátásba helyezni.

A fiatalabb tanerők ilykép az intézethez anyagi előnyök által is kövte lévén, annak részére alkalmas tanerők a jövőben is biztossíttatni fognak.

Az említett fizetésemelések az intézet eddigi költségeinek keretén belül lévén eszközölhetők, ezen intézkedés annál inkább ajánlatos, minthogy a tanári kart üdvös tevékenységének fokozására buzdítandja.

Ezen most idézett nagybecsű szavak, melyekhez hasonlókat már nem egyszer Excellentiádtól is szerencsések voltunk hallhatni, bátorítottak bennünket eddig és nyujtanak reményt a jövőre nézve is, hogy t. i. testet és lelket emésztő munkánk méltánylást, hódolatteljes feliratunk meghallgattatást fog találni Excellentiádnál is.

Magunkat és ügyünket Excellentiád magas kegyeibe ajánlva maradtunk

Nagyméltóságodnak
Kegyelmes Urunknak

Vác, Budapest, Temesvár, Kolozsvár, Kaposvár, Arad
1900. március hó.

legalázatosabb szolgálai :

*Borbély Sándor, Pertik Gyula, Klis Lajos, Nécsey János, Mous-
song Pál, Gácsér József, Hertilla Szilárd, Barótk Lajos, Bogányi
Gyula, Mlinkó István, Herodek Károly, Bihari Károly, Zádor
Endre, Válek János, Szolfrid József, Schnellbach Ferenc, Együd
Lajos, Németh László, Váradi Zsigmond, Hercsuth Kálmán, Klug
Péter, Schäffer Károly, Völker József, Hobler Rezső, Stanzel
János, Klinda Kálmán, Palatinus Károly, Eliás Jakab, Wentzel
József, Taritzky Ferenc, Ulrik Géza, Nagy Péter, Paull István.*

A médiák kifejtése.

(Folytatás.)

Mindenek előtt oly médiát kell választanunk tanítási anyagúl, mely legalkalmasabb a légmennyiség gyarapodásának érzékeltetésére. Ez a média : *b*. Ha a hangot úgy ejtjük ki, hogy szánk tőrfogatát a zöngés légáram megindítása után két orczánk felfúvásával tágitjuk, akkor a gyermek okvetlenül észreveszi a légmennyiség gyarapodását. Ha most a gyermek két kezét orczánkra téve, a zöngét érzékeltetjük, akkor az elfojtott zöngének e módon való képzését a

gyermek is hamar megtanúlja. A kinél nem sikerülne, annak eleinte be kell fognunk az orrát.

Ezt a gyakorlatot azonban csak addig szabad folytatni, míg mindnyájan jól utánozzák az elfojtott zöngét. Mihelyt annyira vagyunk, a természetellenes szájjállásból természetest kell csinálnunk. E célból egyszerűen leszorítjuk a kezünkkel a gyermek orcáját s nem engedjük, hogy azt felfújhassa.

És ebben rejlik a fogás legjelentékenyebb része. A gyermek ugyanis megszokta már, hogy a zöngés légáramnak a szájúr tágitásával biztosítson helyet. E célból most is fel akarja fújni két orcáját, de mivel ezeket leszorítva tartjuk s e miatt elül nem tágithatja a szájúrt, önkénytelenül hátul tágitja azt, a lágyrészek leszorításával. Ezt a gyakorlatot ép oly önkénytelenül végzi a gyermek, mint a milyen önkénytelenül *k*-t mond *t* helyett, ha a nyelv hegyét leszorítjuk. S a mint a gyermek idővel a *k*-t a nyelv hegyének a leszorítása nélkül is megtanúlja öntudatosan kiejteni, ép úgy tanulja meg kellő gyakorlat után az elfojtott zöngének az orcák leszorítása nélkül való öntudatos természetes képzését is.

Az elfojtott zöngét a zárlat szét pattantása nélkül egymásután többször is képezhetjük egy lélekzetvételre s pedig olyformán, hogy mikor a szájúr már tele van megsűrített zöngével megszüntetjük a légáramot s a szájba szorított levegőt ismét visszaszívjuk. Ez által ismét helyet biztosítottunk a szájban újabb zöngés légmenyiség számára. A zöngés légáramot tehát újból megindítjuk s ezt addig ismételjük, míg a gyermek kibírja. Jellemző e gyakorlatra, hogy előtte nem szabad nagyon mély lélekzetet vennünk, mert ha a tüdő teljesen tele van levegővel, akkor tulságosan nagy fokra emelkedik a szájba áramló levegőnek a nyomása s a szájban felállított zárlat alig képes a nyomásnak ellentállani; másrészt pedig az elfojtott zöngének képzése után alig vagyunk képesek a levegőt ismét visszaszívni, mert a levegővel tele tüdő oly nyomás alatt van, hogy tartalmán is mielőbb túl akar adni.

A midőn az elfojtott zöngét ily módon már eléggé gyakoroltuk, összekapcsoljuk a zöngét a zárlat felpattantásával, vagyis tulajdonképeni médiát fejlesztünk. Legjobb, ha a médiát valamely vocalissal kötjük össze s úgy gyakoroljuk. Így könnyebb is a gyakorlat s tisztább médiát kapunk. Tehát *ba bá* stb. szótagokat ejtetünk. Csak ezen gyakorlat után tanácsos a *b*-t, mint különálló hangot kiejteni.

Ha a gyermekek a *b*-t jól tudják kiejteni, akkor a többi média fejlesztése igen kevés nehézséggel jár.

A *b* után a *d*-t veszszük elő, mert a *b* után ennek a zárlata a legszembeötlőbb. Itt az eljárás a következő: Miután előbb a *t* hangot gyakoroltuk, arra figyelmeztetjük a gyermekeket, hogy ugyanazon zárlat megtartásával fejlesszék az elfojtott zöngét.

Mivel e hang képzésénél a nyelv úgyszólván az egész szájúrt betölti, az elfojtott zöngének sokkal kisebb térfogat jut, mint a *b*-nél. A térfogat kisebb volta azonban nem igen nehezíti meg az

elfojtott zöngé fejlesztését. Általában azt mondhatni, hogy az a gyermek, a ki a *b*-t jól ejti, 1—2 kísérlet után a *d* zöngéjét is jól képezi. Ezen hang elfojtott zöngéjét tehát nem kell sokáig gyakorolnunk. Siettetni az eredményt, ha a *d* zöngéjét a *b* zöngéjével felváltva fejlesztjük s gyakoroljuk. Az elfojtott zöngének a zárlat felpattantásával való gyakorlatánál ép úgy járunk el, mint a *b*-nél; vagyis előbb szótagokban gyakoroljuk a *d*-t (da, dá), csak azután különállóan.

A *d* után a *g*-t taníthatjuk. Sokan azt tartják e hangról, hogy a legnehezebben tanítható média. Elhiszem, hogy ha a médiák tanítását e hanggal kezdenők meg, akkor igen nagy nehézségekkel találkozoznánk, sőt valószínűleg célt sem érnenk. Ha azonban e hangot a médiák sorában harmadiknak tanítjuk, akkor határozottan merem állítani, hogy sokkal könnyebben s rövidebb idő alatt tanítjuk meg, mint az elsőt, a *b*-t. Ha nem így volna, akkor a *b* tanításában keresendő a hiba.

Mivel e hang zárlata a lágy inynál, tehát igen hátul van, azért elfojtott zöngéjének még kevesebb térfogat jut, mint a *d* zöngéjének. Mielőtt a *g* elfojtott zöngéjét gyakorolnók, előkészítésül a *k*-t mondatjuk ki. Azután arra intjük a gyermekeket, hogy a *k* zárlatának megtartásával elfojtott zöngét képezzenek.

Mivel az elfojtott zöngének képzésével már rég tisztában vannak, felesleges azt a *g*-nél önállóan fejleszteni. Sokkal könnyebb a gyermekekre nézve, ha az elfojtott zöngé helyett mindjárt *g*-t fejlesztünk, összekapcsolván azt valamely vocalissal (*ga*, *gá*).

Ha ez az eljárás valamelyik gyermeknél nem vezetne célra, akkor az illetőnél ne a *k*-ből, hanem a *d*-ből induljunk ki. Mondassuk ki néhányszor a *da* szótagot, azután szorítsuk le a nyelv hegyét, s a gyermek önkénytelenül *ga* szótagot fog mondani. Ezt addig folytatjuk, míg a *ga* szótagot a nyelv hegyének leszorítása nélkül is ki tudja mondani. Ha a *g*-t szótagban mindnyájan jól ejtik ki, akkor mint különálló hangot is gyakoroljuk.

Legutolsónak maradjon a *gy*, melynek tanítását a *ty* készíti elő. Ennek az elfojtott zöngéjét sem kell önállóan gyakorolnunk. Itt is szótagból indulunk ki. Ha a *b*, *d*, *g* hangok tanítása helyes volt, akkor a *gy* is biztosítva van. E hangtanításához tehát nem szükséges külön utasítás. Legfeljebb azt jegyzem meg, hogy csak úgy várhatunk jó *gy*-t, ha a *ty* is jó.

Eddig a szó elején álló médiák képzését tárgyaltam. Most néhány szóval meg kell emlékezni a szó végén állókról is. Vannak, a kik azt állítják, hogy a média a szó végén teljesen elveszti zöngéjét. Ez nem áll. A magyarban a médiák csak a szó belsejében, más zöngénélküli hangok hatása alatt veszíthetik el teljesen a zöngét (pl. *adtam* = *attam*, *zsebkendő* = *zsepkendő*, *betegség* = *betekség*, *egyszer* = *etyszer* stb.) a szó végén azonban — feltéve, hogy az utánuk következő, ugyanazon fonetikai mondatba tartozó szó nem zöngé nélküli hanggal kezdődik — mindig zöngések. Annyi tény, hogy a szó végén a média elfojtott zöngéje kevésbé jut ér-

vényre, mint a szó elején, a hang azonban még sem válik egészen zöngé nélkülivé. A siketnémák figyelmét tehát erre a körülményre különösen fel kell hívnunk, annyival is inkább, mert a siketnémák egy része amúgy is hajlandó a szó végén álló consonansokhoz mellékhangot (határozatlan vocalist) kapcsolni s csak tápot nyújtának e hajlamnak, ha a szó végén álló médiákat ép úgy akarnók kiejtetni, mint a szó elején állókat. Ha a médiával végződő szó után vocalissal, vagy zöngés consonanssal kezdődő szó áll, akkor a média ép úgy képeztetik, mintha a szó elején állna. Ha azonban azt a szót nem mint valamely mondat alkotórészét, hanem magányosan ejtjük ki, akkor a médiát úgy kell képezni, hogy a zárlat felpattantásakor a zöngé megszűnjék. A ki ezt figyelmen kívül hagyja, az azt éri el, hogy növendékei *láb, ad, fog, egy* szavak helyett *lába, ada, foga, egya* szavakat fognak mondani.

Zádor Endre.

Egy pár szó a gyógypaedagogiai tanintézetek pragmatikájához.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter f. é. április hó 5.-én 23880. sz. a. kelt magas rendeletével a szaktanács felterjesztésére felszólította a gyógypaedagogiai tanintézetek tanárait, hogy a régóta nélkülözött szolgálati és fegyelmi szabályzatot dolgozza ki és azt a magas közoktatási kormányhoz terjessze fel.

Ime ismét egy újabb fontos tény, melynek helyes megoldás okvetlenül gyökeresen átalakítja intézményünket és azt oly magasra emeli, melyet már régóta óhajtottunk volna látni. E pragmatika a nem rég kiadott tantervnek úgy szólva kiegészítő részét képezi. A tanterv tananyagot adott kezünkbe, melynek helyes feldolgozásától várjuk ügyünknek a kor követelményeinek megfelelő haladását. A pragmatika az ügy szolgálatában álló tanerők jogaival és kötelességeivel foglalkozik. A szabályzat első tekintetre arra enged következtetni, hogy itt az ügyről kevés szó esik; pedig ha mélyebben tekintünk a magas kormány e bölcs intézkedésébe azt látjuk, hogy itt, az ügyet közelről érdeklő pontról is van szó. E fontos pont: *a szakképesítés megszerzésének módzatai*. Valjon nem oly pont-e ez, melylyel bővebben foglalkoznunk nem csak érdemes, de kötelességünk is!? Biztos vagyok abban, hogy ennek fontosságát senki sem fogja kétségbe vonni, ha meggondoljuk, hogy a tanárképzés helyes megoldása sok hiányt fog pótolni. Tapasztaljuk, tudjuk azt, hogy valamely intézet szellemi fejlődése mindig attól függ, hogy a szellemi rész képviselői — a tanerők — mily előkészültséggel lépnek pályájukra és mennyire képesek magukat tovább képezni, hogy a megkívánt eredményt elérhessék.

A szabályzat kidolgozása elég alkalmat nyújt nekünk arra, hogy e kérdéssel behatóan foglalkozzunk. Sokat, nagyon sokat

lehetne erről beszélni. E helyen azonban csak egyetlen egy körülményre kívánom a t. kollegák figyelmét felhívni. Rövid leszek. A *német nyelvnek* a mi ügyünkben való szerepéről akarok szólni. Hogy e nyelv tudása mily fontos, azzal tisztában vagyunk. De hogy fontosságot tulajdonítanak neki nálunk is, bizonyítja az a kis pályázati hirdetmény, mely a múlt isk. év szünidejében a tanfolyam-hallgatói állások betöltése végett iratott ki. „Elsőbbségben részesül az, ki a *német* vagy *francia* nyelvben jártas“ mondja a hirdetmény.

A német nyelv tudását a múltban is megkívánta a magas kormány. És méltán. Mert hiszen tanításunkban a német methodika irányát követjük. Nemcsak mi, hanem az egész művelt világ, mint olyant, mely ez idő szerint legjobbnak, legtökéletesebbnek bizonyult. Ismereteinket a német irodalomból merítjük, — mert sajnos, magyar irodalmunk vajmi csekély. Mikor a magas kormány azt kívánja, hogy ismereteinket gyarapítsuk, *Németországba* küld bennünket. S oda zárandokol valamennyi művelt nemzet kiküldöttje. Ott tartják a nagyobb kongresszusokat is, melyeken ügyünk előbbre vitelének módozatait keresik.

Már most mily mértékben kívánatos a német nyelvet bírunk? ! Ha nem is *tökéletesen*, de *jól* okvetlenül. A németországi intézetek tanulmányozása alkalmával hogy boldoguljunk, ha a német nyelv ismeretével, mint legelengedhetlenebb kellékkal nem rendelkezünk!? S vajjon nincs-e szükségünk arra, hogy kiküldetésünkör a német kollegák tanítását minden tekintetben jól megértsük? Nem fontos-e ez, hogy a német kollegákkal közlelő érintkezésbe lépve, tőlük felvilágosításokat, illetve magyarázatokat kérjünk? Hiszen ez tanulmányozásunk tulajdonképeni célja és e nélkül hiába várjuk fáradozásunk gyümölcsét. Sőt tovább megyek és azt kérdem, vajjon nem a német szaklapokból tudjuk-e meg, hogy ügyünk miféle új vívmánnyal gyarapodott. És hogy e vívmány a legtöbb esetben német, azt tán felesleges is mondanom. Vajjon a tanfolyam előadó tanárai nem a német művekből szerzik-e ismereteiket? Kívánatos, hogy ügyünket a kellő színvonalra emeljük.

De ha a német nyelvet nem bírjuk, hogy legyünk képesek német kollégáinkkal lépést tartani? Szerintem ez lehetetlenség! El kell ismernünk, hogy a magyar kollegák közül azok, kik a német nyelvet nem tudják, eddig is megtették kötelességüket, megismertetvén a németül nem tudó kollegákkal a német irodalmat, de mennyivel nagyobb értékű ez, ha minden kolléga eredetiben olvashatná a német műveket és így egyik-másik találmányról, vívmányról azonnal és közvetlenül szerezne tudomást! Mert hát fordításból megtudni valamit, mégis csak kerülő út. Már pedig a direkt út a legcélszerűbb. Miért kívánják a középiskolákban a német nyelv tanulmányozását? Azért, mert szükségét érzik. Bár mennyire szeressük is szép nyelvünket és büszkélkedjünk találmányainkkal, őszintén kell megvallanunk, hogy a német kultúra magasabb fokon áll, mint a mienk. Ezt tagadni nem lehet. Hogy azonban e kultu-

rába betekinthesünk, ismernünk kell a nyelvet! Ez az egyedüli eszköz az, mely a német kulturát megismerteti velünk.

Mindezekből kifolyólag azt a szerény propositiót bátorkodom a t. kollégáknak tenni, hogy a szabályzat kidolgozásánál méltassuk kellő figyelemre a német nyelvet.

Hertilla Szilárd.

A kiejtésre való tanítás.

Kerner J. „Die Artikulationsstufe“ című cikksorozatának szabad fordítása, mely a „Blätter für Taubstummenebildung“ 1899. évi 14, 15, 16, 17, 18, 19, 22, 23. számában jelent meg.

(Folytatás.)

Gyakorlat, mint fennebb.

A *cz*.

E hangzónál ismét el kell tekintenünk a német nyelv e nemű hangzóinak Kerner által adott leírásától, mert a magyar *cz*-nek a németben a *tz* felel meg; de ez sem egészen, mert valamint a mi *es* betűnkben, úgy a magyar *cz*-ben sem szabad tulajdonkép a *t*-féle elemnek szerepelnie. A mellett azonban, hogy a *cz* genetikai tekintetben szükületi hangzó (jobban mondva: hangtalan zaj) mint pillanatnyi hangzóban explosív elem is van, de a mely mégsem azon egy *t* explosióival.

Tehát a *sz* képzésével teljesen azonos szervállás mellett, a helyett, hogy a folytonos (liquida) *sz*-et ejtenők, explosív jellegű pillanatnyi zajt hozunk létre. És pedig annál tökéletesebb lesz a *cz* képzése, ha a nyelv hegyét kissé jobban felemeljük, mint a hogy az *sz*-nél áll, úgy hogy a két fogsoron belül azok közé helyezkedjék, de azokon túl ne nyúlják, mert úgy a *cz* már elveszíti szükségszerű élességét.

Gyakorlat, mint fennebb.

A *s*.

Mínthogy a *s* betűt — lévén a német nyelvnek megfelelő *sch*-e —, Kerner tüzetesen tárgyalja, reprodukálom az ő idevágó leírását.

A nyelv hegyét a nyelv gyökéig kell lehúzni, a nyelv háta pedig egyidejűleg eltávolodik a metszőfogaktól s ezekkel együtt űrt képez. De nem szabad hátsórészét a kemény ínytől igen távol tartani, mert akkor elmarad a jellemző (Rauschen) suhogás. A hátsó nyelvszegély lazán a felső zápfogakra támaszkodik mindkét oldalon, míg a nyelvhat közepe folyosót képez mint az *sz*-nél. Az ajkakat előre lehet kissé csúcsosítani. Ez azonban lényegtelen járulék s nem szabad azt erős izom összehúzódással eszközölni. Az alsó állkapcsot csak igen kevéssé szabad eltávolítani mint *e*-nél.

A *s* szóhangot jellemzi akusztikai szempontból a teljes és gyöngéd suhogás, kilehelt légárama pedig ennek megfelelően meleg és lágy. A toldalék csöben különféleképp megtölt s kitűdülő légáramot a vajt alakú tenyérre irányítjuk ekkép s ezen azt lágynak és melegnek fogjuk érezni.

A tiszta, idegen zörejtől ment *s* csak idővel és sok gyakorlás után érhető el. Ugyanaz áll tehát róla, ami e tekintetben *z*-ről van mondva. Némelyik növendék azonban azonnal jó *s*-et fog produkálni. Az *s*-nek azt a képzési módját, melynél a nyelv hegye a felsőmetző fogak nyújtványáig emelkedik és ezekkel együtt képezi a szükületet, bár egyszerűbb, mindazon által nem ajánlja a siketnémák tanításánál, mert physiologiai szempontból közel van a *sz* képzéséhez.

- Gyakorlás: 1. *As, Os, Us, Es, És, — Sa, So, Sn, Se, Sé.*
 2. *M s, N s, Ny s, B s, D s, G s, Gy s, P s, T s, K s, Ty s,*
F s, Sz s, Z s, Cz s.
 3. *S m, S n, S ay, S b, S d, S g, S gy, S p, S t, S k, S ty, S f,*
S sz, S z, S cz.

Ismétlésképp gyakorlandók a schémán az eddig kifejtett mássalhangzók egyenkint és csoportonként.

A zs Zs.

E hangzónál, melynél a nyelvállás mitsem tér el a *s*-nél szükséges állásától, egyszerűen a hangrés zárásából eredő zöngére van még szükség, hogy az létrejöhön. És bár egészben véve nem alkalmazhatjuk reá a *z* képzésénél Kerner által mondottakat, de azok közül az az egy okvetlenül áll erre a hangzóra nézve is, hogy az erős légáram tágítani igyekszik a hangrészt *s* ugyanekkor hozzák létre a hangszálagok a szűkületet, hogy zöngét adhassanak. Tehát *zs*-nél is ellenlábasai egymásnak a záródó hangrés és az ezen zárt szétnyitni törekvő légáram. Ép azért szintén tetemes erélyt *s* erő kifejtést kíván e hangzó képzése is a gyermektől. A tapintás érzékét illető hatása pedig ép úgy mint *s*-nél, az általa okozott lágy és meleg fuvaltban nyilvánul.

A cs.

Ez a *cz*-hez hasonló explosiv természetű pillanatnyi zaj, bár sok gyakorlás után, de a *s* és *cz* alapján idővel szintúgy sikerül.

Az i I.

A második vokális-sor legvégső határát jelzi, melynél a toldalékcső palackalakú belülről legrövidebb *cs* pedig ennek nyaka legszűkebb, öble pedig legnagyobb; innét van, hogy az együttrezgő felhangok magasak.

Az *a*'s *o* ajk a felsőhöz közeledik, de nem annyira, hogy a fogak érintkezzenek; a nyelv középső szélei pedig a felső zápfogakra helyezkednek, a nyelv hát egyszerűs mind csatornát alkot, melynek azonban nem szabad oly szűknek lennie, hogy a hanghullámok kiömlésekor mellékzaj alljon elő. Az *i* ama hangzók közé tartozik, melyek azok megrögzítése után minden különös fáradság nélkül megtarthatók, a mennyiben a közreműködő szerveknek biztos támpontjuk van és mert a legvégső határt át nem léphetik.

Hiba: ha az *i* a *j* és *z* felé hajlik, ha a nyelv csatornája szűk lesz, vagy ha nyelv hegyét magasra emeljük. Az *e*-hez akkor közeledik, ha a gégefőt vagy az első nyelvhatárt nem emeljük kellőképp.

A külső észrebevés eszköze *s* módja a következő. Az *i* rezgése valamennyi vokális között legerősebb és pedig az állon, az alsó metszőfogakon, valamint azok nyújtványán, továbbá a koponyán stb. A rezgést, mint *m-n-ny* nél, kemény fából készült pálcikával, vagy vonalzóval lehet tovavezetni. Az egyik végét a gyermek szorítja alsó állához vagy alsó metszőfogaihoz, a tanár pedig a másik végét. Kimondja ez utóbbi az *i*-t *s* ezen az úton vezeti át a rezgést a gyermek szerveibe. Tegye kezét a gyermek a pálcikára, hogy azon is érezze a rezgést, azután pedig próbálja a gyermek magánosan mondani *s* érzékelle a rezgést a pálcikán.

Ajánlatos, mint már fennebb is említettett, az egész sort (*a, e, é, i*) lehetőleg együttesen elővenni, mert úgy a különbségek jobban elélőnnek *s* elhatárolhatók egymástól. Mindazonáltal a tanmenetben közben előforduló mássalhangzók kifejtésével kell e vokális-sor gyakorlását félbeszakítani.

- Gyakorlás: 1. *A-i, O-i, U-i, E-i, É-i.*
 2. *I-a, I-o, I-u, I-e, I-é.*

3. *M—i, M—i, Ny—i, Bi, Di, Gi, Gyi, Pi, Ti, Ki, Tyi, Fi, Szi, Zi, Czi, Si, Zsi, Csi.*

4. *Im, In, Iny, Ib, Id, Ig, Igy, Ip, It, Ik, Ily, If, Isz, Iz, Icz, Is, Izs, Ics.*

Az írásilag összekötött hangzó párokat ugyanegy megszakítatlan légárammal kell kimondani.

Ha így egy-egy teljes egység áll elő, fejezze ki a tanár melegeledését, ha pedig tökéletlen egységet reprodukál a gyermek, ne aggódjék a miatt és ne kísérlelje meg a tökéletes kapcsolatot erővel s erőltetés árán létrehozni. Ezen a fokon elég, ha a kis siketnéma ez egyes hangzókat könnyedén képes egymásután kiejteni, miért is itt még egyáltalán ne időzünk sokáig a kapcsolatoknál.

Ezután gyakorolhatók az összes eddig kifejtett szóhangok a schemán.

Az ötödik mássalhangzó csoport.

v V, j, J.

A *v V* (németben *w W*) *f*-ből és *m*-ből áll elő. A szűkület olyképen kezdődik, mint *f*-nél, vagyis a felső ajaknak a felső metszőfogakhoz könnyedén való odaszorításával. Azt is mondhatjuk *v* ról, hogy az csak az *f*-nek zöngés modificációja. Míg azonban a kilehelt légáram *f*-nél az ajak közepére helyezett szűkületen át sikamlík ki, a *v*-nél többé-kevésbé az alsó ajk egész szélességére terjed ki.

V-nél az alsó ajk élénk rezgésnek indul, mit a könnyedén odahelyezett újhegygyel eléggé érezhetünk. A kifejtése egyszerű, de mégis sok gyakorlást és ismétlést igényel. Vétesse fel a tanár a gyermekekkel a kellő szervállást, mondja ki a tanár a *v*-t, ezután éreztesse gégefőjén s alsó ajkán s ezzel kapcsolatosan mondassa ki. Vagy pedig, hogy a *V* akusztikai összetételét a gyermek tudatába vigye, előbb az *m*-et s *f*-et egymásután s azután mondassa a *V*-t.

A rezgést a koponyán is lehet érzékelteni.

Gyakorlás: 1. *V a, V o, V u, V e, V i.*

2. *M v, N v, B v, D v, G v, Gy v, P v, T v, K v, Ty v, f v, sz v, z v, cz v, s v, zs v, cs v.*

Itt is lehetőleg megszakítatlan légárammal ejtendő ki a hangzó párok. De nem kell az összekötést engedetlen feltételnek tekinteni; itt is mint az előbbi esetekben, csak kísérletképen gyakorlandó az *s* ne tartóztatassuk magunkat ezzel fel hosszasan.

A mássalhangzók és magánhangzók gyakorlása a schemán.

A *j J*.

Kerner szerint: ép úgy korrespondál *j* a *ch*-val, mint *v* az *f*-el, vagy *z* az *sz*-szel. Ha ugyanis *ch*-hoz zöngé csatlakozik, előáll a *j*. De elő áll az akkor is, ha az *i*-ből indulva ki, a nyelvhegyét lesüllyesztjük. A zöngé által okozott rezgést ugyanazon helyeken s ugyanazon módon lehet érzékelteni, mint *z*-nél. A kitóduló légáram azonban sokkal gyöngébb. Vagy: képeztessük — vokálisszerű kapocs nélkül a gégefőben — az átmenetet *i*-ről *a*-, *o*-, *u*-, *e*-re, vagyis a *j*-t kezdetől fogva azonnal vokálissal kapcsolatban mondassuk, miáltal a nyelv hegyének sülyedése önmagától fog bekövetkezni. Ez a *j* kifejtésének egyszerűbb módja.

Gyakorlás: *Ja, Jo, Ju, Je, Jé.*

A kifejtett hangzók gyakorlása a schemán.

A német *ei* vokális diphtongus Kerner szerint való tárgyalását, mely a magyarban egyszerű önhangzókapcsolat, elhagyom.

A 6-ik mássalhangzó-csoport.

h H, l L, ly Ly, r R.

Ajánlatos a *h*-t és *r*-et már jóval előbb is, de csak alkalmilag gyakorolgatni. Csak e tanmenetben nem léphetnek fel előbb, mert mint az előző leírások mutatják, az eddig tárgyalt mássalhangzó-csoportokba nem lehet ezeket genetice sem physiologiai sem akusztikai szempontból beosztani.

Taritzky Ferencz.

Hazai hírek.

Lapunk jelen számát félivel megtoldottuk.

E számmal lapunk II. évfolyamának utolsó számát bocsájtjuk közre. Fölörekvésiünk mindig az volt, hogy olvasóink igényeit a lehetőség szerint kielégítsük és ezért költséget nem kimélve a legtöbb esetben fél éves mellékletet adtunk, a mi csekély bevételeinkkel szemben nagyban növelte amúgy is nagymérvű kiadásainkat. Midőn most azon kérelemmel fordulunk t. olvasóinkhoz, hogy a jövőben is tiszteljenek meg bizalmukkal és támogatásukat ezután sem vonják meg tőlünk, tisztelettel kérjük egyszersmind azokat, kik még hátralékban vannak előfizetési díjaikat, hogy azokat minél előbb beküldeni sziveskedjenek.

A gyógypaedagogiai tanintézetek orsz. szaktanácsa december hó 1-én gyűlést tartott, melyen az előadó a következőket jelentette be: *Schäffer Károly* a siketnémák temesvári tanintézetének igazgatóját 40 éves szolgálati jubileumára alkalmával nov. 3-án a szaktanács leiratban üdvözölte; *Ó-Excellentiája* szabályozta a gyógypaedagogiai intézeteknél működő hitoktatók tiszteletdíjait; a siketnéma-intézeti tanároknak a nyugdíj tárgyában benyújtott kérelme illetékes helyen kedvezőtlen elintézését nyert; az orsz. statisztikai hivatalnak beküldettek a gyógypaedagogiai intézetekre vonatkozó adatok; a Gyöngyösön létesítendő siketnéma-intézet felállítására vonatkozólag közelebbi lépések tétettek; a siketnémák budapesti iskolájánál a ref. vallású növendékek hitoktatása *Együd Lajos* igazgatóra bízott; *Ó-Excellentiája* elrendelte, hogy a siketnémák váci intézetében minden osztályfőnök hallási gyakorlatokat köteles tartani saját osztályában; az egyesített gyógypaedagogiai tanár-képző intézetbe *Sommer Gyula* ág. ev. lelkész és *Medgyesi Fános* asyllumvezető rendkívüli hallgatókul vétettek fel. Végül hosszasan foglalkozott a szaktanács a vakok budapesti orsz. intézetének szervezeti szabályzatával s megállapította az azon eszközlendő szükséges módosításokat.

Schäffer Károly a siketnémák temesvári intézetének igazgató tanára, mint azt lapunk múlt havi számában jeleztük. Múlt hó 3-án ünnepelte a tanügy terén való működésének 40. évfordulóját. Temesvár szab. kir. város az ünnepeltnek pályatársai és tanítványai önmagukat tisztelték meg akkor, midőn az ünnepélynek oly színezetet adtak, hogy az nemcsak tisztán városi, hanem megyei sőt

országos jelleget nyert. Ha mindnyájunktól szeretett és tisztelt kartársunk 40 évi hűséges és lelkes működése alatt nem lett volna részese hatósága, s polgártársai elismerésének és az Isten áldásának, akkor munkás életének ez egyetlen napja is bőven kárpótolhatta volna 40 év szenvedéseiért. Az a meleg szeretet, mely volt és jelenlegi kartársai, a törvényhatóság, tanítványai és a társadalom minden rétege részéről feléje sugárzott, csak új bizonyágtétele volt annak az elismerésnek, a mely élete egész pályáján kísérte és mely erőt adott neki szép művének betetőzésére.

Az ünnepély következőleg folyt le: Már jóval a kitűzött idő — 9 óra előtt — telt meg a városháza tanácsterme minden zúgában. Eljöttek a város törvényhatóságának tagjai dr. *Telbisz Károly* kir. tanácsos, polgármester; a tanfelügyelőség tisztikara — *Sebesztha Károly* kir. tan., tanfelügyelő, a „Délmagyarorsz. Tanítóegylet“ — melynek az ünnepelt dísztagja — *Schenk Jakab*, a temesvári különféle iskolák tantestületei igazgatóik vezetése alatt. A hazai siketnéma intézetek közül a váci *Klis Lajos*, *Hertilla Szilárd* és *Szotfrid József*, a budapestit *Váradi Zsigmond* és *Wentzel József*, a kecskeméti *Németh László* és az aradi *Schnellbach Ferenc* képviselték. A többi intézet írásban üdvözölte az ünneplő kartársat. Pont kilenc órakor lépett az ünnepelt egy 3 tagú küldöttség oldalán a terembe. Falrengető tapsvihar és éljen riadal fogadta. Most *Krämer Frigyes*, a józsefvárosi közs. iskola igazgatója, magas szárnyalásu, gyönyörű ünnepi beszédet mondott és átnyújtotta az ünnepeltnak a városi tantestületek és a siketnéma intézet tanári karának ajándékát: egy *ezüst babérkossorút*. Utána *Dr. Telbisz Károly* kir. tanácsos, polgármester, a város, az iskolaszék és a siketnéma-intézeti felügyelőbizottság nevében üdvözölte, kiemelve különösen Schäffernek a siketnéma-intézet létesítése körül szerzett hervadhatlan érdemeit. *Sebesztha* kir. tanfelügyelő Temesvár legérdemesebb tanfőnökét ünnepelte Schäfferben. Utána *Schenk Jakab* a „Délmagyarországi Tanítóegylet“ nevében mondott gyönyörű szép beszédet. Megható volt, s könnyekre fakasztotta az ünnepeltet és az ünnep közönségét egyaránt e beszédnek az a része, melyben *Schenk* mint magánember mondott hálás köszönetet azért, hogy az ünnepelte őt emberré tette. Most *Völker József* a temesvári siketnéma-intézet tanári kara nevében üdvözölte az ünnepeltet mint az intézet főnökét Méltán állíthatjuk, hogy *Völkerénél* szebb, költőibb, gyönyörűbb beszéd nem hangzott el az egész ünnepély alatt. A volt tanítványok nevében *Bánovics Sándor* városi aljegyző üdvözölte a mestert. *Klis Lajos* váci siketnéma-intézeti h. igazgató a képviselt siketnéma-intézetek és a gyógypaedagogiai szaktanács nevében mondott szívből jövő meleg üdvözlést és átnyújtotta a szaktanács és a váci intézet tanári testületének üdvözlő feliratait. Végül az üdvözlő iratok egész seregét — köztük a nem képviselt gyógypaedagogiai intézetekéit — olvasták fel nagy tetszés és éljenzés közt. Most az ünnepelte meghatottan mondott köszönetet mindazoknak, kik őt egész élete pályáján jóságukkal és szerete-

tükkel elhalmozták és kik őt ma — életének e legkedvesebb napján ünnepelték.

Délután 1 órakor a városi vigadó nagytermében díszlakoma volt az ünnepelt tiszteletére, melyen — becslésünk szerint 200-nál többen — köztük sok hölgy — vett részt. A 3. fogásnál felállott a polgármester és gyönyörű felköszöntőt mondott a királyra

Utána a felköszöntők egész özöne következett, melyek közül bennünket a polgármesternek a siketnéma-intézetek képviselőiben megjelentekre, *Németh László*-nak a város hazafias és nemes eszméért lelkesedő polgárait, *Völker József*-nek az ünnepelt nejeire és *Váradai Zsigmond*-nak a hölgyekre mondott felköszöntői érdekelnek leginkább. Este a józsefvárosi polgári dalkör gyönyörű szendevényt adott szeretett dísztagjának. Felsőképpen szép volt az ünnepély, méltó a városhoz és méltó az ünnepelthez. A fiatal lélekkel ünneplő kedves kartársnak őszinte szívből kívánjuk, hogy működjék még hosszú időn keresztül oly lelkesedéssel és sikerrel mint eddig.

Fontos rendelet a hitoktatás ügyében. A vallás- és közoktatásügyi magy. kir. Miniszter úr f. évi 74,493. számú rendeletével a hitoktatás tiszteletdíjait a következőképen rendezte: „Figyelemmel azon körülményre, hogy a gyógypaedagogiai intézetekben az osztályok növendék-száma általában csekélyebb, de a vallások különfélesége folytán egy-egy vallás-tanító növendékeinek száma pedig éppen kevés. Figyelemmel továbbá arra, hogy az intézetekben a szakképesítéssel nem bíró egyének magasabb díjazása annál kevésbé indokolt, mivel a középiskolai vidéki hitoktatók heti egy órája is csak 50 koronával díjaztatik, jövőre a vidéki gyógypaedagogiai intézeteknél általában 50 koronában állapítom meg, a képesítéssel nem bíró külső tanítók hitoktatási díját egy óra után. Ezen intézkedésem folytán az intézetek szervezeti szabályzatának ide vonatkozó §-ai megfelelőleg módosulnak. Ezen intézkedésem a jövő tanévtől fogva mérvadó.“

Személyi hír. *Herodek Károly* kartársunk, a vakok orsz. intézetének h. igazgatója, hazaérkezett 2 hónapig tartott tanulmányútjáról. Szerzett tapasztalatairól lapunk hasábjain fog beszámolni a közel jövőben.

Derengés. Mint örömmel értesülünk, Hevesmegye tanfelügyelője, *Scossa Dezső*, azzal a kéréssel fordult a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, hogy egy *Gyöngyösön* alapítandó siketnéma-intézetnek nyújtson a városnak segítséget. Egyben a város polgármesterét is megnyerte a nemes eszmének és egyesült erővel oly stadiumba vitték a dolgot, hogy a város a létesítendő intézet céljaira egy üresen álló községi iskolát jelölt ki. — Ugyancsak tárgyalás folyik a miniszterium és *Jolsva* község között egy ott létesítendő siketnéma intézet érdekében. A nyomasztó sötétség oszladozik, kezd derengeni. De mikor lesz már hajnal!?

Gyengyetehetségű gyermekek felruházása. A pesti izraelita hitközség előljárósága *Glück S.* úr, a hitközség iroda-főnökének közbenjárására a gyengyetehetségűek pesti iskolájának szegénysorsú

növendékeit vallásfelekezeti különbség nélkül téli ruhával látta el a hideg idő beálltával. Hála és elismerés illeti e nemes cselekedeteért az izr. hitközséget, *Glück* főnök urat és *Kelemen Ignác* kartársunkat, ki a reá bízott növendékek mostoha sorsára irányította a hitközség figyelmét.

A vakokat gyámolító orsz. egyesület ügyében a vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter szívhez szóló leiratot intézett a székesfőváros tanácsához, támogatást kérve az anyagi gondokkal küzdő nemes célt szolgáló egyesület számára. A főváros jelenlegi anyagi helyzetét tekintve, kétséges, vajjon eleget tehet-e teljes mértékben a miniszter kérésének. De segíthetne az egyesületen, míg nagyobb anyagi támogatást nem nyújthatna olyképp is, hogy annak műhelyében javíttatná meg a hivatalaiban elrongált nádszékeit és a kefekötő-műhelyből szerezne be az összes kefe-, seprő- stb. szükségleteit. Ily módon az amúgy is kevés munkával ellátott szegény vakokon segítene a főváros és ezenkívül jó árút is nyerne. Csak mellesleg akarjuk megjegyezni, hogy a külföld azon nagy városai, melyekben vakok intézete, vagy foglalkoztató telep van, többnyire ott szerzik be a szükségleteiket. Például csak Boroszlót akarjuk felemlíteni, ahol a vakok intézete egész esztendőn át nem dolgoztat máson, mint a város által szükségelt készítményeken, sőt nem is képes az összes szükségleteket kielégíteni. És nálunk garmadaszám hever a műhelyekben a finomabbnál finomabb kefe stb. készlet.

Orvosi vizsgálat. *Zwilling Hugó* dr. főv. hírneves gége és orr-specialista a vallás- és közoktatásügyi miniszterium megbízásából vizsgálat alá vette a budapesti áll. siketnéma-iskola növendékeit. A vizsgálat eredménye meglepő, a mennyiben pl. 11 I. osztályu növendék közül 10-nél konstátatott *adenoid vegetatio*. Ez ijesztő arány mutatja, mily fontos szerep jut a siketnémák intézetében a gége és orr orvosnak, sőt azt merjük állítani, hogy sokkal fontosabb a szerepe mint a fül-orvosnak. A vizsgálat befejeztével részletesebben foglalkozunk e fontos kérdéssel.

Az ev. ref. és az ág. hitv. evangélikus egyházakba tartozó siketnémák vallásitanításán k tanterve a napokban hagyja el a sajtót. Irta *Együd Lajos*, a budapesti siketnéma-intézet igazgatótanára. Ára 50 fillér. Megrendelhető a szerzőnél és szerkesztőségünkénél.

Gyűjtő a siketnémák segélyezésére. Több napilap azt az alaptalan hírt közölte, hogy a „Siketnémák segélyezése“ felírrattal ellátott gyűjtők forgalomba hozása körül csalás történik; ezzel szemben hivatkozunk a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek erre vonatkozó rendeletére, a mely minden visszaélést kizár. — Pálfi Lipót és Veje gyár-tulajdonosok a több oldalról felmerült panaszra kijelentették, hogy úgy a gyűjtők minőségére, mint külső kiállítására a legnagyobb gondot fogják ezentúl fordítani. Az új dobozok igen csinosak és tartósak lesznek s a „siketnémák“ szó feltűnő nagy betűkkel lesz nyomtatva. Ezenkívül kis dobozokat is gyártanak már. Egyúttal megemlítjük, hogy *Deutsch Márk*, a gyűjtők budapesti fő-

elárúsítója kötelezte magát, hogy évenként legkevesebb 5000 nagy csomag gyűjtőt fog átvenni. Ez a siketnémáknak legkevesebb évi 240 koronát jövedelmez Budapestről.

Siketnéma gyárimunkások. Az „Első Szegedi Gyűjtőgyár“ tulajdonosai (Pálfi L. és Veje) elhatározták, hogy gyárukat kibővítik és új munkásokul csupán felnőtt siketnémákat fognak alkalmazni. Valóban nemes dolgot művel a szegedi gyűjtőgyár, hogy e szerencsétlenek ügyét oly szépen felkarolta.

Az epileptikus gyermekek iskoláztatása. A fő- és székváros közoktatási bizottsága egy legutóbb tartott ülésében azt határozta, hogy az epileptikus gyermekek az iskolából kizárassanak és a szülők tartoznak gyermekeiket otthon taníttatni. Ez nagyon bölcös és méltányos intézkedés volna, ha a bizottság egyszersmind kimondta volna azt is, hogy mi történjék azon szegény szülők epileptikus gyermekeivel, kik nem képesek a magántanítás terheit magukra venni. A külföld nagyvárosai is eltiltják az epileptikusokat az elemi iskola látogatásától, de maguk gondoskodnak miként való tanításukról és ápolásukról. A hülyék intézetei mellett külön pavilonokban helyezik el őket és ápolva, gyógyítva tanítják őket. Vajjon Magyarország fővárosa nem elég gazdag-e ahhoz, hogy nyomorékjain segíthessen?

Világhírű munka magyar nyelven. *Brehm Alfrédnek*, az állatvilág ritka tehetségű megfigyelőjének és kiváló zoológiai írónak „Tierleben“ című tíz kötetes munkája legközelebb magyar nyelvű kiadást ér. A világhírű mű, mely gyors egymásutánban angol, francia és olasz átdolgozásban látott napvilágot, a Légrády testvérek kiadásában, az eredetivel azonos terjedelemben s ugyanolyan díszes kiállításban fog megjelenni. A kiadó cég a műnek átültetésére egyik legjobb szakérőnket, *Méhely Lajos* tanárt és akademikust nyerte meg s a hazai olvasó közönség bizonyára örömmel vesz tudomást a nagy nemzeti vállalkozásról.

Sétahangverseny. A „Szeretet“ testi és szellemi fogyatkozásban szenvedőket gyámolító országos egyesület nov. 23.-án sikerült sétahangversenyt rendezett a Royal dísztermében. A zenét Bachó karmester vezetése alatt a honvédzenekar szolgáltatta. A hangversenyen nagy és díszes közönség jelent meg, melynek soraiban ott láttuk a többek között Rakovszky Istvánt, dr. Neumann Ármint, Pichler Győzöt, Zipernovszky Károlyt, dr. Szabó Sándor miniszteri osztálytanácsost, Zipernovszky Károlynét, özv. Herich Károlynét, Hernády Mórnét, Tenczer Pált, Klimes Gyula áll. számvevőszéki titkárt s még számos előkelő hölgyet és urat. A rendezés kísérletképpen történt s anyagilag nem épen sikerült úgy, mint az e jótékony egyesület érdekében kívánatos lett volna. Mint értesülünk, az egyesület újjal szerzett tapasztalatai alapján legközelebb folytatja a hasonló irányú hangversenyek rendezését s remélhetni, hogy a tervezett változtatások az egyesületre nagyobb anyagi sikerrel is fognak járn.

